De tijdlijn van Montana.

Is het nieuwsgierigheid, leergierigheid, speelzucht ?
Of fascinatie ?

De elementen van de geschiedenis van Montana zet ik graag op een rijtje. Hoe zat het met de mijnen, de veehouders, de landbouwers, de spoorwegen ?
Wie kwam er eerst ? Wat bracht wat teweeg ?

Op de twintig hiernavolgende pagina's zet ik een en ander samen, in drie niet zo hermetische kolommen. Van links naar rechts "*USA en ruimer*", "*Montana en buren*" en "*lokaal*". Vaak met aanhalingstekens, omdat Montana vóór 1864 niet bestond, en de ruimtelijke omvang van de Verenigde Staten in twee eeuwen — en vooral in de eerste — sterk gewijzigd is. Bovendien zijn er nogal wat evenementen die moeilijk in één kolom te vangen zijn : zijn ze lokaal, of zijn ze van Montana-niveau ?

De belangrijkste reden waarom die lokale kolom er staat, is dat mijn informatieniveau heel ongelijk is. Over Harlowton en de Musselshell Valley *(Wheatland County)*, heb ik veel meer informatie dan over andere stadjes en streken, dank zij Harold Joseph Stearns' studie uit 1962 "*History of the upper Musselshell Valley to 1920*". Bovendien hebben dat stadje en die streek me uitermate geboeid, zodat de informatie in een ruimtelijk raster past : wat ik zie en wat ik weet of leer. Van de andere stadjes en streken — ook die ik bezocht — weet ik om diverse redenen veel minder.
Maar dat kleine Harlowton (duizend inwoners) is in zekere mate representatief voor wat elders gebeurde. *Pars pro toto* — ook al is Harlowton, geef ik toe, de mijnstad Butte niet.

Achter de tijdslijn staan een aantal mij verrassende besluiten, over de geschiedenis van Montana, en over ons beeld er op. Je weet wel : cowboys, Indianen en treinen. En karavanen die naar het Westen trekken. Montana was niet helemaal dat, of dat niet alleen.

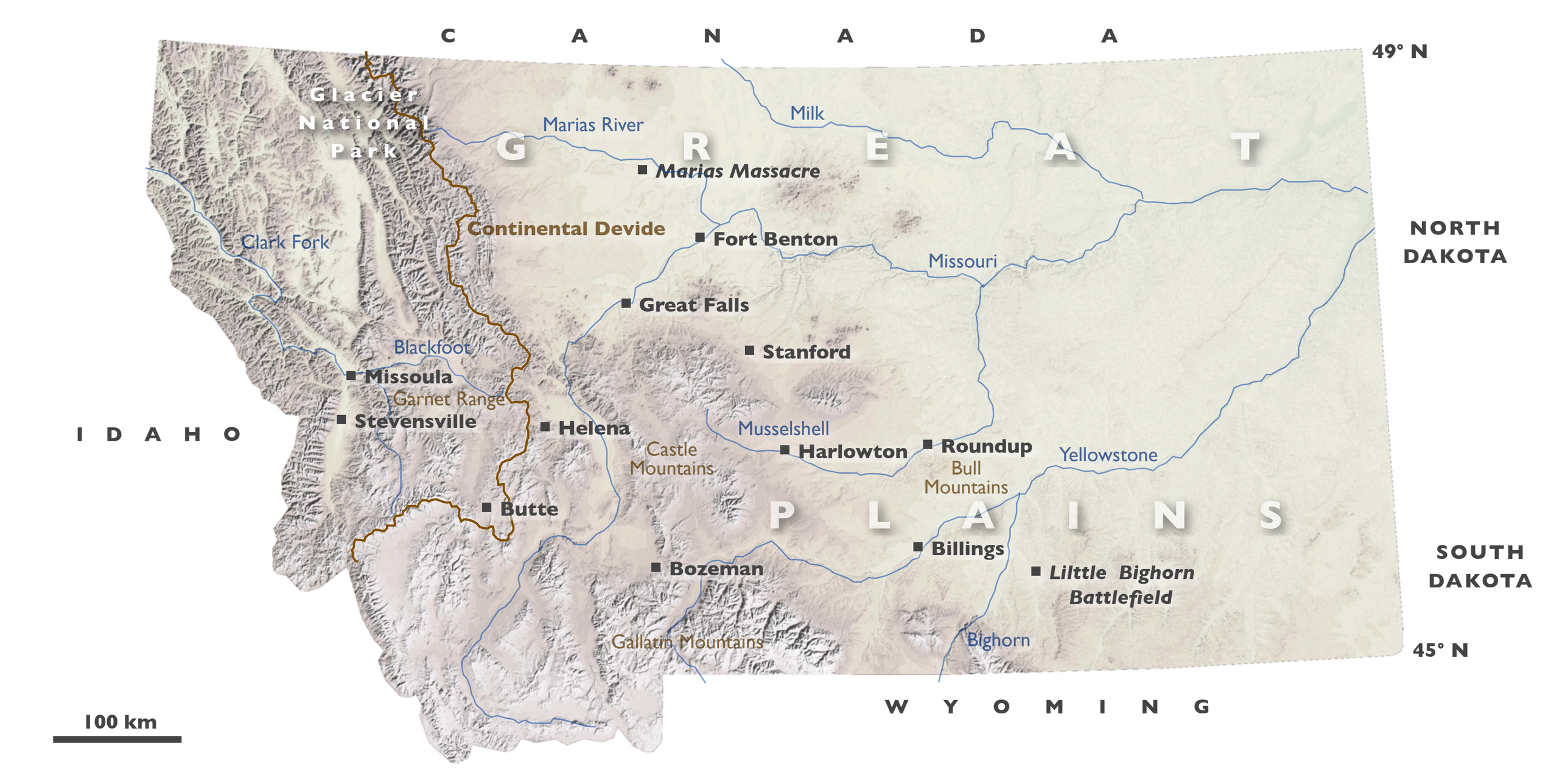
C A N A D A
49° N
Glacier National Park
Marias River
Milk
G R E A T
Marias Massacre
Continental Devide
Clark Fork
Fort Benton
Missouri
NORTH DAKOTA
Great Falls
Blackfoot
Stanford
Missoula
Garnet Range
Stevensville
Helena
Musselshell
Castle Mountains
Harlowton
Roundup
Bull Mountains
Yellowstone
I D A H O
Butte
P L A I N S
Billings
Bozeman
Liltttle Bighorn Battlefield
SOUTH DAKOTA
Gallatin Mountains
Bighorn
45° N
W Y O M I N G
100 km

01 "USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
Minstens **15.000 jaar geleden** trekken volkeren uit Siberië over de Beringstraat (toen een landengte), en verspreiden zich over Amerika.	Ook Montana wordt snel door Indianen bewoond (zie: **1968**).	
1517 : Spaanse kolonisatie van Noord-Amerika (via Mexico).		
1524 : Franse kolonisatie van Noord-Amerika, vooral via de Saint-Laurent en via Florida. In **1663** telt *la Nouvelle France* ongeveer 2500 kolonisten.		
1607 en **1620** : Engelse kolonisten in Virginia en Massachusetts, de eerste en tweede Engelse kolonies. In **1625** zijn er naar schatting een kleine 2000 kolonisten.		
1673 : Franse kolonisatie van de Mississippi. Stichting van **Louisiana** *(zie kaart)*.		
1732 : Stichting van Georgia, al de dertiende Engelse kolonie in Oost-Amerika.	**1700-1730** : Introductie van paarden bij de Indianen van Montana.	
1762 : Als gevolg van de zevenjarige oorlog wordt Louisiana Spaans.		
1775 : De dertien Engelse kolonies verenigen zich tegen het Britse gezag. **1775-1783** : Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog. **1776** : Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring. De 13 kolonies tellen samen ongeveer 2.400.000 inwoners.		

02	"USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
	1800 : Louisiana wordt opnieuw Frans.		
	1803 : *The* ***Louisiana Purchase***. Frankrijk verkoopt Louisiana aan de jonge Verenigde Staten. Louisiana is het westelijk stroomgebied van de Mississippi, hetzij iets meer dan 2 miljoen km2.	**1805** : Als deel van de *Louisiana Purchase* behoort het oostelijke en centrale deel van Montana (dat is ten oosten van de *Continental Devide*) tot het Louisiana Territory (tot 1812).	Lewis & Clark, en Sacagawea, Fort Benton 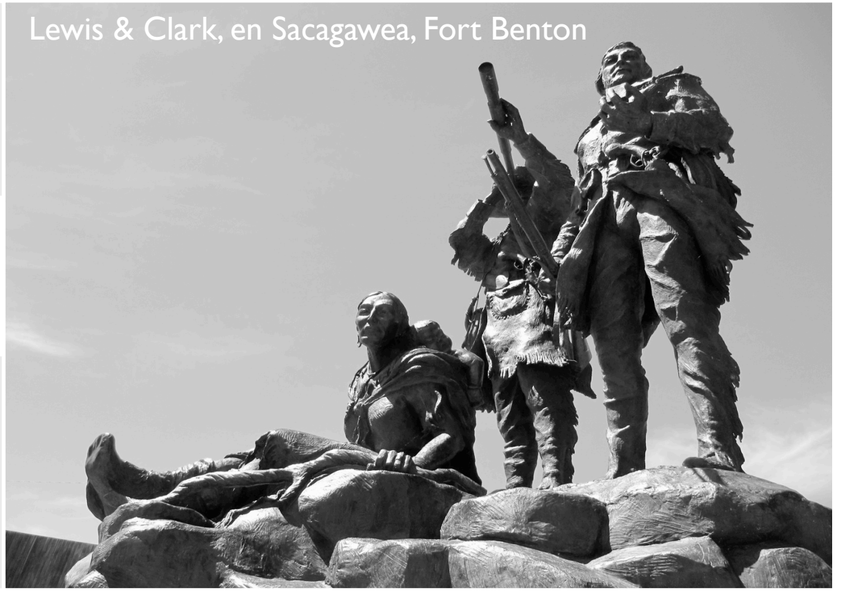
	1804-1806 : Expeditie van **Lewis en Clark** naar de Pacifische kust, in opdracht van president Thomas Jefferson.	De expeditie van Lewis en Clark *(foto)* verkent onder meer het huidige Montana (Missouri, Marias, Yellowstone, Bitterroot Rivers...).	
	1809-1810 : In opdracht van de North-West-Company verkent de Brits-Canadese ontdekkingsreiziger en cartograaf David Thompson het gebied van de Columbia River, en sticht meerdere pelshandelsposten, zoals Kulispell House (Idaho) en Salish House (Montana).		
	1811-1840 : Geleidelijke ontwikkeling van de *Oregon Trail*, van Saint-Louis (samenvloeiing van Missouri en Mississippi) naar de Columbia River. Het pad kan enkel te voet of te paard worden gevolgd.	**1812** : Na de stichting van de staat Louisiana behoort "oostelijk Montana" tot **1821** tot het Missouri Territory. *["Oostelijk Montana" is het deel van de latere staat Montana ten oosten van de Continental Devide.]*	
	1818 : In de *London Convention* wordt de grens tussen de Verenigde Staten en Brits Noord-Amerika (het latere Canada) voor het gebied van Minnesota tot aan de Rocky Mountains op de 49ste breedtegraad gelegd. Het gebied ten westen van de *Continental Devide* blijft tot 1846 onbeslist.		

03 "USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
1820 : Het *Missouri Compromise* verbiedt de slavernij in het noordelijk deel van het vroegere *Louisiana Purchase*, en laat ze toe in het zuiden. De grens ligt op breedtegraad 36°30'.	**1821** : Na de stichting van de staat Missouri behoort "oostelijk Montana" tot **1854** tot een "*unorganized territory*", ook "*forever*" "*Indian Country*".	
1830 : Er zijn naar schatting 4.000.000 bizons in Noord-Amerika.	**1841** : De oudste permanente nederzetting van Montana. De Vlaamse Jezuïet **Pieter-Jan De Smet** (°1801) sticht de eerste permanente Europese nederzetting in wat vandaag Montana is : St-Mary's Mission (vandaag Stevensville) in het westen van de staat. Salish Indianen waren tussen 1831 en 1839 meermaals naar Saint-Louis (Missouri) getrokken (een tocht van meer dan 2000 km) om bij de bisschop aan te dringen een missie-post te stichten. St-Mary's Mission ligt op de zogenaamde *Lewis and Clark Trail*, die in 1823-1824 ook door pelshandeldrijvende Irokezen werd gebruikt. Het is niet onmogelijk dat de Irokezen de Salish over de zwartrokken hadden verteld.	 Pieter-Jan De Smet met West-Amerikaanse Indianen
1846 : Het *Oregon Treaty* stelt een einde aan het conflict tussen het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten omtrent het beheer over het Oregon Country. De bestaande internationale grens van de 49ste breedtegraad wordt westwaarts verder getrokken tot aan de kust. Daarmee wordt ook voor westelijk Montana de noordergrens verdragrechtelijk bepaald.	**1846** : Het westelijk deel van Montana (ten westen van de Continental Devide) wordt tot **1853** opgenomen in het Oregon Territory.	

04 "USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
1848-1855 : California Gold Rush. In enkele jaren tijd trekken naar schatting 300.000 goudzoekers van over de hele wereld naar Californië, dat tot dan ongeveer 15.000 niet Indiaanse inwoners telde. Er zijn meerdere routes, onder meer langs het latere Panama. Er is ook een pad door het Noord-Amerikaanse binnenland: de *California Trail*, via Wyoming. In 1850 wordt Californië, in feite een door de USA bezet Mexicaans gebied, de 31ste staat.	**1846** : Het oudste nog bestaande gebouw van Montana. De pelsjagers en -handelaars die werken voor de bedrijven *Hudson Bay Company, Rocky Mountain Fur* en *American Fur* zijn zeer actief in de valleien van de Missouri en de Yellowstone, en bouwen versterkte handelsposten. **Fort Benton** (1846) is het oudste van hen. In 1865 zal het fort aan het Amerikaanse leger worden verkocht.	 Fort Benton, gebouwd 1846
1851 : *Appropriation Bill for Indian Affairs*. Deze wet geeft de overheid het recht en de middelen om de Indianen (die voordien vooral landinwaarts werden gedreven) in reservaten onder te brengen, "*teneinde ze te beschermen tegen de toenemende inbreuken vanwege de westwaarts trekkende blanken*".	**1851** : Eerste Verdrag van Laramie. De Great Plains in Dakota, Wyoming en Montana worden door de Amerikaanse onderhandelaars als Indiaans gebied erkend.	
	1850 e.v. : Eerste permanente nederzettingen van veehouders in het zuidwesten van Montana.	
1853 : De regering van de Verenigde Staten start de voorbereidende studies voor vier transcontinentale spoorlijnen.	**1852** : In Garnet Range (West Montana) wordt goud ontdekt : Gold Creek. In de jaren nadien worden in de omgeving belangrijke vondsten gedaan van zilver, koper, lood en steenkool, waardoor tienduizenden mijnwerkers naar de streek trekken. Daaruit ontstaan steden als Virginia City, Helena, Butte...	

05 "USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
1854 : De *Kansas-Nebraska Act* creëert de Kansas en Nebraska Territories. De beslissingskracht inzake slavernij wordt aan de (blanke) volkssoevereiniteit overgelaten, waardoor een einde komt aan het *Missouri Compromise* uit 1820. Het noordelijke Nebraska Territory verwerpt de slavernij, maar in het zuidelijke Kansas leidt de kwestie tot bloedige conflicten *(Bleeding Kansas)*, die de indirecte aanleiding tot de Secessie-oorlog (1861-1865) zijn. Uit het verzet tegen de slavernij ontstaat de Republikeinse Partij.	**1853** : Het Oregon Territory wordt verdeeld in een (noordelijk) Washington Territory en een (zuidelijk) Oregon Territory. "Westelijk Montana" behoort tot **1863** tot het Washington Territory. **1854** : "Oostelijk Montana" (sinds 1821 *Indian Country*) wordt tot **1861** opgenomen in het Nebraska Territory.	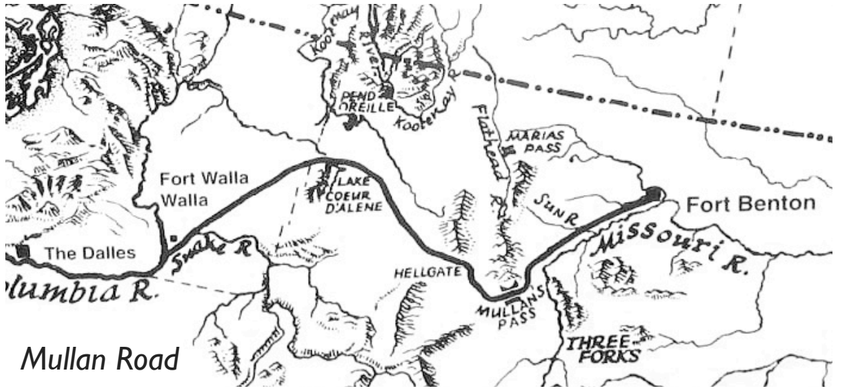 *Mullan Road*
1855 : Opening van de Panama-spoorweg (voorloper van het Panama-kanaal), die het verkeer tussen de Amerikaanse oost- en westkust (en dus naar Californië) in grote mate bevordert.	**1859** : Verdrag van Hellgate tussen de regering en de Salish, Pend d'Oreille en Kootenai Indianen uit het westen van Montana. Ondanks dit verdrag installeren Europese kolonisten zich in de Bitterroot Valley.	**1859** : Aanleg van de ***Mullan Road*** door het Amerikaanse leger, voor karavanen tussen Fort Benton, op de Missouri, en Fort Walla Walla, op de Columbia River. Hellgate is een halteplaats op de Mullan Road.
1861-1865 : Amerikaanse Secessie-oorlog.	**1861** : "Oostelijk Montana" wordt tot **1863** opgenomen in het Dakota Territory.	Omstreeks **1860** : Fort Benton wordt een belangrijke overslag- en handelsplaats. Het is de meest inlands gelegen haven op de Missouri-Mississippi-vaarweg, die weliswaar niet het hele jaar bereikbaar is.
1862 : *First Homestead Act*, waarmee miljoenen hectaren "openbare" grond aan kandidaat-landbouwers worden gegeven (65 ha per kandidaat), onder de voorwaarde dat ze zelf bewerken. De opeenvolgende Homestead Acts zullen 110 miljoen hectaren grond (11% van het totale grondgebied van de USA) onder 1,6 miljoen landbouwers verdelen.	In Montana heeft de *Homestead Act* weinig effect, omdat 65 ha droog land te weinig is om in het levensonderhoud van een gezin te voorzien. De eerste homesteader tekent in **1868** nabij Helena. Omstreeks **1880** zijn er *Homesteaders* in West- en Centraal Montana, maar nauwelijks in het drogere Oost-Montana.	Omstreeks **1860** : Ontdekking van een goudader in de First Chance Gulch in de Garnet Range. Ontstaan van het mijnstadje Garnet, dat dertig jaar later een duizendtal inwoners telt, en weer twintig jaar later, bij gebrek aan goud, verlaten wordt. Vandaag is het een van de beste bewaarde *Ghost Towns*.

06 "USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
	1863 : Samen met de latere staten Idaho en Wyoming wordt "Montana" opgenomen in het **Idaho Territory**.	
1866 : De Verenigde Staten verbreken het vrijhandelsverdrag met Brits Noord-Amerika (het latere Canada).	**26 mei 1864** : Stichting van het Montana Territory (380.000 km²). Op haar eerste vergadering, in februari 1865, beslist de territoriale vergadering 9 counties op te richten. [Vandaag telt Montana 56 counties.]	**1864** : Stichting van de stadjes Bozeman en Missoula, het eerste op de *Bozeman Trail* (een noordelijke variant van de *Oregon Trail*) het tweede op de *Mullan Road*, door de verplaatsing van de in 1859 gecreëerde halteplaats Hellgate.
1866 e.v. : De *Civil Rights Act* e.a. erkennen de burgerrechten van de zwarte Amerikanen. **1870** : Stemrecht voor zwarte mannen. **1870** : Uitbreiding van het naturalisatie-recht (dat in 1790 tot Europese immigranten was beperkt), tot mensen van Afrikaanse geboorte of origine. Uit vrees voor massale Chinese arbeidsimmigratie blijven Aziaten echter uitgesloten. Indianen blijven uitgesloten van burgerrechten.	**1865** : Na de secessie-oorlog trekken talrijke oorlogsveteranen en deserteurs van beide kampen naar de nog onontgonnen westelijke gebieden om in de goudmijnen te werken. Later volgen ook landbouwers. Die vestigen zich vooral in de vallei van de Missouri en in de Gallatin-streek (nabij Bozeman), en slijten hun producten aan de mijnwerkers. Ze wachten niet op Washington om Indiaans gebied in te palmen. De Indianen van de Great Plains stellen deze evolutie niet op prijs, en overvallen boerderijen en konvooien.	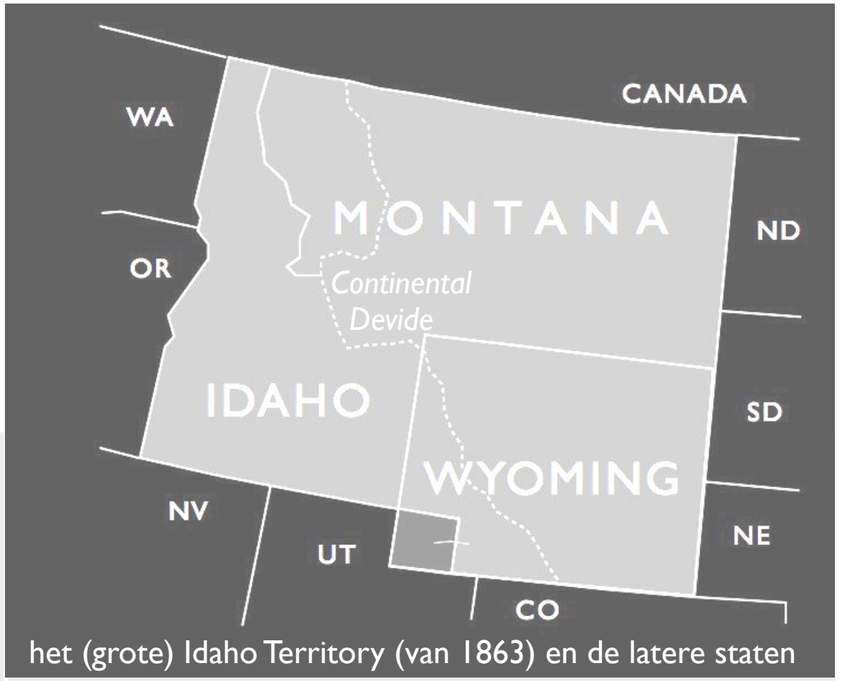 het (grote) Idaho Territory (van 1863) en de latere staten
	1865 e.v. : Het Amerikaanse leger koopt Fort Benton en bouwt een dozijn forten in Montana. Vooral de goudvondsten in Montana en in de omliggende staten leiden tot hevige territoriale conflicten met de Indiaanse bewoners : *Red Clouds War* (1866-1868), *Great Sioux War* (1876), *Nez Percé War* (1877).	
	1866 : Eerste poging Montana als staat te doen erkennen door het federaal Congres.	

07 "USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
1869 :Voltooiing van de eerste transcontinentale spoorweg ("*Pacific Railroad*") over Nebraska, Wyoming, Utah en Nevada (dat is ongeveer 500 km bezuiden Montana). De werken waren in 1863 gestart.	**1870** : Montana telt ongeveer 20.000 niet Indiaanse inwoners. (Het aantal Indianen is niet gekend.)	
1871 : *Indian Appropriation Act of 1871* De Indiaanse stammen (met wie de federale regering tot dan toe verdragen had afgesloten) worden bij wet afgeschaft. Indianen worden enkel als individuen beschouwd, die onder voogdij van de regering worden geplaatst. [Er bestaan nog meer *Indian Appropriation Acts* in de tweede helft van de 19de eeuw, die de gezamenlijke rechten van de Indianen beknotten, en hun land voor de kolonisten open stellen.]	**1870** : Marias Massacre. Het Amerikaanse leger vermoordt ongeveer 200 Piegan Blackfeet Indianen (Marias River, Toole County, Montana). Wat als een familievete begon, eindigt als een slachtpartij. Vandaag is de plaats van de slachtpartij verdwenen onder het stuwmeer Elwell op de Marias River. The Helena Daily Herald schrijft op 2 februari 1870 : *"While we cannot help feeling deep regret that a necessity, like that which called forth this extreme measure, should exist, it is impossible to conceive how it could have been avoided. To let things continue as they were, was beyond the remotest bounds of reason. And all peaceable means to put an end to the robberies and murders, that these savages were daily committing, had been tried and failed. It was the last step; a terrible, but also a just and effective one."*	**1871-1872** : De goudzoeker William Gordon koopt een kleine kudde van 100 runderen uit Oregon (Westkust), die hij in de streek van White Gulch en Smith River (Rocky Mountains, Montana) laat grazen, terwijl hij, met een zeef, in de rivier verder goud zoekt. Gedurende twee jaar gaat alles goed, maar de winter van 1871-1872 is bijzonder hard. Maanden lang ligt er een meter sneeuw op de prairie. Een reiziger vertelt hem over onbesneeuwde gronden in het oosten. Samen met twee andere veehouders beslist hij op 1 januari 1872 met 600 runderen (en werkvolk, en gehuurde paarden) over de bergen oostwaarts te trekken, een moeilijke tocht van twee weken, naar de Musselshell Valley, waar de wind de prairies grotendeels sneeuwvrij geblazen heeft. De drie veehouders laten hun vee daar achter en trekken terug naar hun goudzoekersarbeid. Na de *roundup* in de lente (en de vaststelling dat ze minder verlies hebben geleden dan de collega's wier vee in de Smith Valley was gebleven), beslist William Gordon om zich in de Musselshell Valley blijvend als veehouder te vestigen. In de jaren nadien volgen talrijke veehouders zijn voorbeeld.

"USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
1874 : Uitvinding van de prikkeldraad (die enkele jaren later van grote invloed zal zijn op de evolutie van de veeteelt en de landbouw, en op Montana in het algemeen).	**1871-1873** : De Northern Pacific Railroad verkent de vallei van de Yellowstone River om een transcontinentale spoorweg aan te leggen, maar de landmeters en ingenieurs worden door de Sioux indianen verdreven. Een nieuwe survey volgt in 1874, 1875 en 1876, die het vuur aan de lont steekt voor de Great Sioux War.	**1876** : Begin van de regelmatige gezamenlijke *roundups* in Musselshell Valley. **1876** : Toenemende conflicten tussen veehouders en Indianen, ten gevolge van de gezamenlijke aanwezigheid, op de prairies, van bizons en vee.
Het nieuws van Custers nederlaag [☛] bereikt de Oost-Amerikaanse steden tijdens de viering van de honderste verjaardag van de onafhankelijkheid.	**1876** : Slag van **Little Bighorn**. De Sioux en Cheyenne, onder aanvoering van Sitting Bull, verslaan het Amerikaanse leger van generaal Custer.	**1876** : Frank Gaugler is de eerste *Homesteader* in de Musselshell Valley om gebruik te maken van de *Homestead Act* (65 ha), en later ook de *Desert Land Act* (260 ha). Hij bouwt ook een winkel.
 Little Bighorn		**1877** : Na de diefstal van een dozijn runderen door de Crow-Indianen, schrijft de Rocky Mountain Husbandman op 1 maart: *"Not long since, we published a statement from the Bozeman Times to the effect that the Crows around the agency were in a starving condition, and that parties of them were starting on a hunt to the Musselshell. Being afraid to venture into the buffalo country lest the Sioux should pounce upon them and being destitue, it is quite natural that they should subsist upon the settler's cattle rather than seeing their squaws and papooses die of hunger and feel the gnawing of the same demon upon their own vitals... The Indians, under the circumstances are not to blame, but the Government is in fault for placing in charge of their annuities men who will rob them of their means of existence."*

"USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
1877 : Desert Land Act, ter verdeling van de vaak droge gronden, in kavels van 130 of 260 ha, en tegen een zachte prijs van 25 dollarcent per acre (62 dollarcent per hectare).	**1877** : Overgave van de Nez Percés Indianen (met Chief Joseph) die door het Amerikaanse leger uit hun gronden waren verdreven, en een lange tocht door Idaho, Wyoming en Montana hadden ondernomen.	**1877** : William en John Smith zijn de eerste schaapherders in Musselshell Valley. Vele anderen volgen. Er is een grote vraag naar wol op de markten van Boston. Tienduizenden schapen worden vanuit Californië ingevoerd.
1880 : Er resten naar schatting 400.000 bizons in Noord-Amerika (tienmaal minder dan in 1830).	**1880** : Montana telt ongeveer 40.000 niet Indiaanse inwoners. (Het aantal Indianen is niet gekend.)	**1880** : De 16-jarige Charles Marion Russell wordt als cowboy aangeworven op een ranch in Judith Basin. Zijn leven onder de cowboys en, enkele jaren later, de Indianen, wordt een onuitputtelijke bron voor zijn schilder- en beeldhouwwerk.
		1880 : Stichting van de nederzettingen Merino (het latere Harlowton) en Stanford door enkele schaapherders.
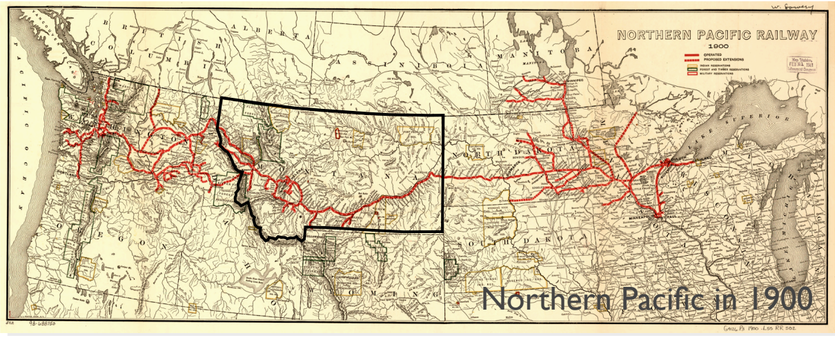 Northern Pacific in 1900	**1881-1882** : Eerste spoorwegen in Montana. De sporen van de ***Northern Pacific Railroad*** bereiken Montana vanuit het westen (1881) en nadien het oosten (1882). De verbinding komt er in 1883, in Gold Creek. De grond die de spoorwegmaatschappijen van de federale regering gekregen hadden, verkopen ze aan speculanten, die hem verkavelen en flink duurder verder verkopen.	**1880-1881** : De uitzonderlijk koude winter zorgt voor hoge verliezen in de veestapel : 5% in Montana, 7% in Musselshell.
8 september 1883 : voormalig Amerikaans president Ulysses G. Grant plaatst de "*golden spike*" van de *Northern Pacific Railroad* (14 jaar na de *Pacific Railroad* via Wyoming).	**1882** : Begin van de (ondergrondse) mijnontginning in Butte. In 1890 produceert Butte de helft van het Amerikaanse koper.	**1883-1884** : Er wordt goud gevonden in de Castle Mountains, in het westen van Musselshell Valley.
		1883 : Stichting van het stadje Great Falls.

"USA" en ruimer

1887 : *Dawes Act*, of *Allotment Act*, voor de assimilatie van Indianen (en de vernietiging van de "stammen").

Deze wet geeft de overheid de bevoegdheid het land van de Indianen in kavels te verdelen, en onder individuele Indianen te verdelen, onder voorwaarde dat ze als Amerikanen gaan leven. Ze verleent ook Amerikaans staatsburgerschap aan de geassimileerde Indianen.

"That every Indian born within the territorial limits of the United States who has voluntarily taken up within said limits his residence, separate and apart from any tribe of Indians therein, and has adopted the habits of civilized life is hereby declared to be a citizen of the United States, and is entitled to all the rights, privileges, and immunities of such citizens, whether said Indian has been or not, by birth or otherwise, a member of any tribe of Indians within the territorial limits of the United States, without in any manner impairing or otherwise affecting the rights of any such Indian to tribal or other property."

Senator Henry M. Teller uit Colorado verklaart :
"Allotment is a policy to despoil the Indians of their lands and to make them vagabonds on the face of the earth."

Uiteindelijk zal slechts een deel van het Indiaanse land onder Indianen worden verdeeld. De rest gaat naar Amerikaanse boeren, spoorwegmaatschappijen, natuurparken, militaire domeinen... (en speculanten).

Montana en buren

1884 : Tweede poging Montana als staat te doen erkennen. Zelfs het feit dat het ontwerp van grondwet door drie vierde van de stemgerechtigde inwoners was goedgekeurd kan het federaal Congress niet overtuigen.

1880 e.v. *Sheep Wars* en *Fence Cutting Wars* in meerdere staten van het Westen tussen veehouders die private en publieke gronden met prikkeldraad omheinen, en schaapherders op de *open range*.

1887 : De *Great Northern Railroad* bereikt Oost-Montana in 1887, en Marias Pass op de *Continental Devide*, in wat het later het *Glacier National Park* zal zijn, in 1891.
De spoorwegmaatschappij bouwt hotels en recruteert kunstenaars om het toerisme te bevorderen.
In 1893 is de nieuwe transcontinentale spoorlijn door Montana voltooid.

8 november 1889 : Montana wordt erkend als 41ste staat van de Verenigde Staten van Amerika, en krijgt één zetel in het federale huis van afgevaardigden.
Van 1913 tot 1993 zullen dat twee zetels zijn.
Net als elke staat krijgt Montana ook twee vertegenwoordigers in de federale senaat.

lokaal

1884 : De roundup van Musselshell Valley verzamelt ongeveer 100.000 runderen. Ze vergt 100 mannen en 1000 paarden, en gaat over een gebied van 250 km op 65 tot 110 km.

1886-1887 : Tijdens de extreem harde winter gaan duizenden runderen en schapen verloren.
Er volgt een snelle daling van de veestapel.
Het *open range* systeem is over zijn hoogtepunt heen.

1887 : Door het succes van de spoorwegen verliest Fort Benton zijn belang als haven op de Missouri.

11	"USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
	1890 : Er zijn naar schatting nog 500 bizons in de Verenigde Staten van Amerika.	**1890** : Montana telt ongeveer 145.000 inwoners, waarvan wellicht 11.000 Indianen.	**1890-1891** : Zakenlui van Helena bieden 200.000 $ aan wie een spoorweg bouwt tussen hun stad en het stadje Castle, waar kort voordien zilver gevonden werd.
	1894 : Instorting van de prijzen op de veemarkten van Chicago. Prijsondersteunend beleid voor de wolproductie.	**1893** : Stichting van **Montana University** in Missoula en van de Montana State University in Bozeman.	**1893-1894** : De veestapel bereikt nooit meer het niveau van de jaren 70 en 80. De winter van 1893-1894 leidt immers opnieuw tot zware verliezen (Musselshell : -25%), en de veehouders die hun kuddes nadien weer aanvullen zien zich geconfronteerd met de lage prijzen op de markten van Chicago. Door het prijsondersteunend beleid zijn de schaapherders er beter van af.
Montana University Hall in Missoula (circa 1900)			**1898** : De kranten melden een sterke stijging van de verkoop van prikkeldraad in de Musselshell Valley. Grote ranchers sluiten hun prairies met prikkeldraad af, waardoor de kleine ranchers in de problemen komen.
		1895-1903 : Bouw van de Montana Railroad door Richard Harlow. In 1908 zal de spoorweg door de Milwaukee Road overgenomen worden.	**1900** : De Montana Railroad bereikt het dorpje Merino, dat tot Harlowton wordt omgedoopt. De spoorwegmaatschappij verkavelt terstond de gronden in de omgeving van het station. In enkele dagen ontstaat er een stadje.
			1904 : De veehouders zijn bezorgd omwille van de plannen van de federale overheid federale gronden te bebossen.

"USA" et ruimer	Montana en buren	lokaal
		1907 : Na een grote brand wordt **Harlowton**. in steen herbouwd.
Harlowton	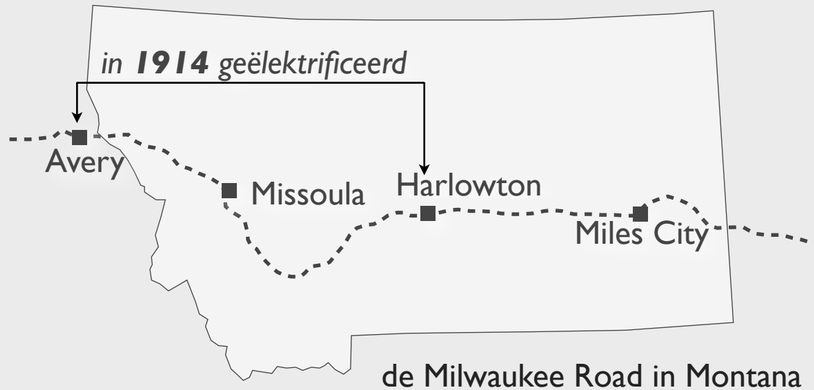 de Milwaukee Road in Montana	**1907** : Grondspeculanten kopen de gronden van veehouders, om ze tegen hogere prijzen aan landbouwers te verkopen. Op 19 september schrijft een krant uit Great Falls: *"This is a natural and most satisfactory development of the agricultural resources of the state. It is bound to continue, to the prosperity of all concerned. Gradually Montana land is becoming more valuable, and, as it is realized that what in the past has been regarded merely as grazing land is capable of producing excellent crops, and of returning satisfactory profits to the grower, the big ranches must go."*
1908 : Instorting van de wolprijzen.		**1908** : De instorting van de wolprijzen betekent het einde van de schaapherders in de *open* of *free range*.
	1905 : De *Chicago, Milwaukee and St. Pauls Railroad* (kortweg ***Milwaukee Road***) beslist tot de bouw van een *Pacific Extension* door Montana en de Rocky Mountains. De lijn is in **1909** voltooid.	**1908** : De *Billings & Northern Railroad* legt sporen aan in Judith Gap. In enkele maanden tijd bouwt ze er ook een station, een warenhuis, enkele kantoorgebouwen, een waterverdelingssysteem, enz. Het verhaal van Harlowton herhaalt zich in Judith Gap. En later in Hedgesville, in Square But, in Geraldine...

13 "USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
	1908 : De *Milwaukee Road* (in de lente) en de *Billings & Northern Railroad* (in de herfst) vervolledigen elk hun spoorweg doorheen Montana.	**1908**: Na de aanleg van de Milwaukee Railroad ontstaat een belangrijke steenkoolmijnactiviteit in de Bull Mountains, nabij het veehoudersstadje Roundup.
	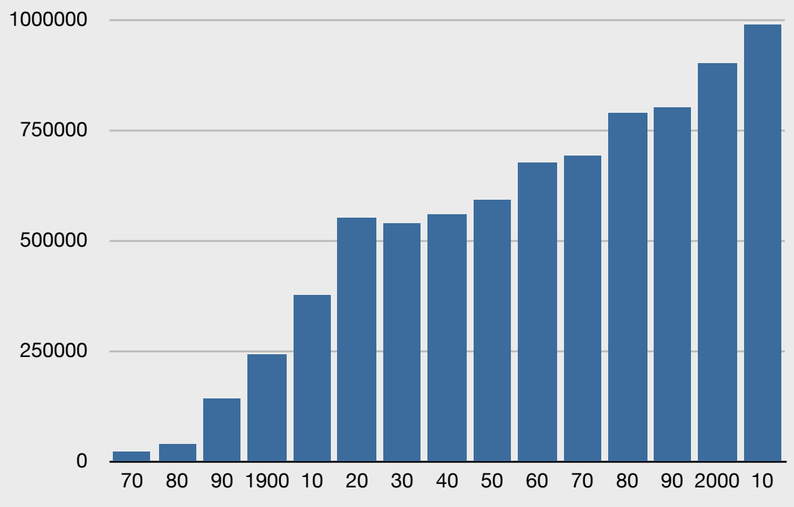 **Bevolkingsevolutie Montana**	**1908** : Landbouwdeskundigen, grondspeculanten, vastgoedmakelaars, spoorwegmaatschappijen en kranten promoten de "*Dry Land Farming*", die in de Dakota's met succes is toegepast, en die het mogelijk maakt ook in streken met weinig neerslag landbouw te bedrijven. Vijftig mannelijke inwoners van Harlowton (dat 400 inwoners telt) creëren de "*Harlowton Boosters Club*". De club creëert de *State Bank of Harlowton*, zendt afgevaardigden naar Washington om de oprichting van een federaal *Land Office* in Harlowton te bepleiten, en plaatst reclame in kranten buiten Montana : "*Harlowton, Montana Pride of the Musselshell Valley*". De vrouwen creëren een club om het stadje op te fleuren. De Milwaukee Road zendt een promotietrein voor *Dry Farming* door de oostelijke staten, en uiteraard zijn er ook daar producten uit Harlowton te zien.
1909 : *Enlarged Homestead Act* (grotere kavels voor *Homesteaders*).	**1910** : **Montana** telt ongeveer 375.000 inwoners.	**1910** : Harlowton (dat in 1908 ongeveer 400 inwoners telde), heeft 900 inwoners. Het heeft waterleiding, elektrische verlichting, drie banken en drie kerken, een openbare school, een opera (in feite een theater), een bloemmolen en een rosse buurt.

"No business transaction of the last few months will have more immediate and direct effect upon the welfare of Harlowton than the sale of the Shaw and Fitzpatrick ranches [die tot dan door schaapherders waren uitgebaat]. *All the land in these two large tracts will always be tributary to Harlowton. A town cannot be supported by ten or a dozen large ranches, if there is only one family on each ranch. But when two ranches are cut up into small farms of from 260 to 520 acres* [100 tot 200 ha] *with a family on each it necessarily means a tremendous increase in business in the town."*

(The Musselshell News, 7 mai **1909**)

15 "USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
		1910 : Officiële erkenning van het *Glacier National Park — the Crown of the Continent* — onder impuls van onder meer de spoorwegmaatschappijen. Het gebied behoorde voorheen tot de Flathead en de Blackfeet Indianen.
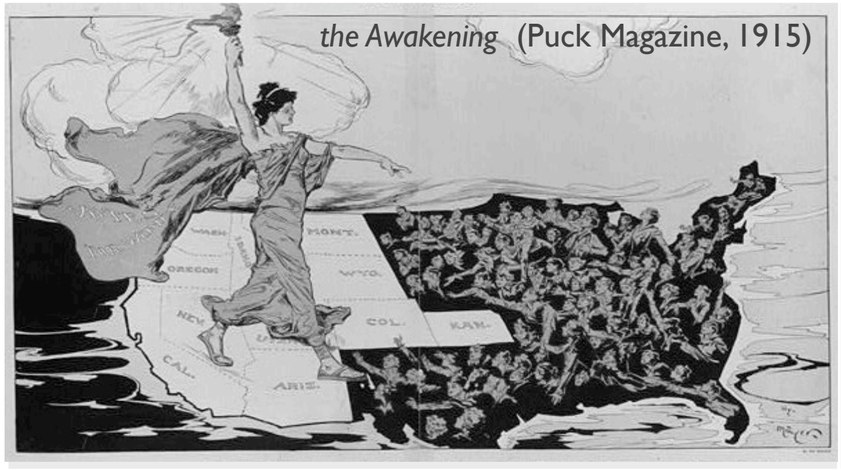 *the Awakening* (Puck Magazine, 1915)	**1914** : Invoering van het stemrecht voor vrouwen in Montana. De grondwet van Montana (uit 1889) had weliswaar bepaald dat elke in Montana wonende en geregistreerde burger van de Verenigde Staten, ouder dan 18 jaar, stemrecht had, maar blijkbaar gold dat niet voor vrouwen. [De invoering van het **stemrecht voor vrouwen** gebeurt veel eerder in de jonge staten van West-Amerika (van Kansas tot Californië en Washington) dan in de oudere staten van Oost- en vooral Zuid-Oost-Amerika.]	**1912** : In de Musselshell Valley wordt 90.000 hectoliter graan geproduceerd (twee jaar eerder, in 1910, was dat slechts 500 hl). Voor 1913 wordt op 500.000 hl gehoopt. Met een gemiddelde jaarlijkse neerslag van 66 cm beleeft de streek uitzonderlijk vochtige zomers.
		1915 : Eerste oogstproblemen in Oost-Montana. De *County Seed Lien Law* geeft voorschotten aan landbouwers om zaden te kopen. Kranten pleiten voor meer diversificatie in de landbouw, met varkens en melkvee.
1916 : *Stock-Raising Act*, kavels van 640 acres (260 ha) op grond die niet geïrrigeerd kan worden.	**1914-1916** : Elektrificatie van de Milwaukee Road tussen Harlowton (Montana) en Avery (Idaho), 700 km door de Rocky Mountains.	**1916** : Harlowton wordt het depot voor elektrische en stoomlocomotieven op de Milwaukee Road door de Rocky Mountains.

"USA" en ruimer

Jeannette Rankin
Republikeins afgevaardigde
voor Montana

Montana en buren

1916 : De in Montana verkozen **Jeannette Rankin** wordt de eerste vrouw in het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden.

In 1917 behoort ze tot de vijftig afgevaardigden die zich verzetten tegen de deelname van de Verenigde Staten aan de Eerste Wereldoorlog.

De bijdrage van Montana aan de Amerikaanse oorlogsinspanning is hoger dan die van om het even welke Amerikaanse staat. De oorlog leidt tot hevige rellen en conflicten (ophangingen, boekverbrandingen), onder meer in de mijnstad Butte, tot maatregelen jegens de bevolking van Duitse of Oostenrijkse origine, en uiteindelijk tot de beperking van de burgerlijke vrijheden (Montana Sedition Act, 1918).

lokaal

1917 : Oprichting van het *County* (graafschap) *Wheatland*, met als hoofdplaats Harlowton. Terstond wordt een ambitieus programma voor wegenaanleg opgestart.

Al sinds 1902 ijverde Harlowton om hoofdplaats te worden, ofwel van het bestaande Meagher County (waarvan White Sulpher Springs de hoofdplaats was), ofwel van een nog op te richten *County,* dat uiteindelijk *Wheatland* zal heten. Ook Judith Gap was kandidaat om hoofdplaats te worden. Elk had zijn idee omtrent de juiste afbakening van het op te richten *County*.

Harlowton heeft een station, met veel activiteiten (onderhoud van machines, transport van granen...), het heeft een krant, het heeft banken, kerken, scholen, theaters, bars en hotels, en makelaars. Het heeft elektriciteit, water en telefoon, en een hoofdstraat met indrukwekkende gebouwen in steen. Nu heeft het ook politieke en juridische macht over een gebied zo groot als de provincie Antwerpen, dat steeds aantrekkelijker wordt voor intensieve landbouw. Vol vertrouwen ziet Harlowton de toekomst tegemoet.

In 10 jaar tijd (**1910-1920**) groeit de bevolking van Harlowton met 140% (van 770 naar 1856).

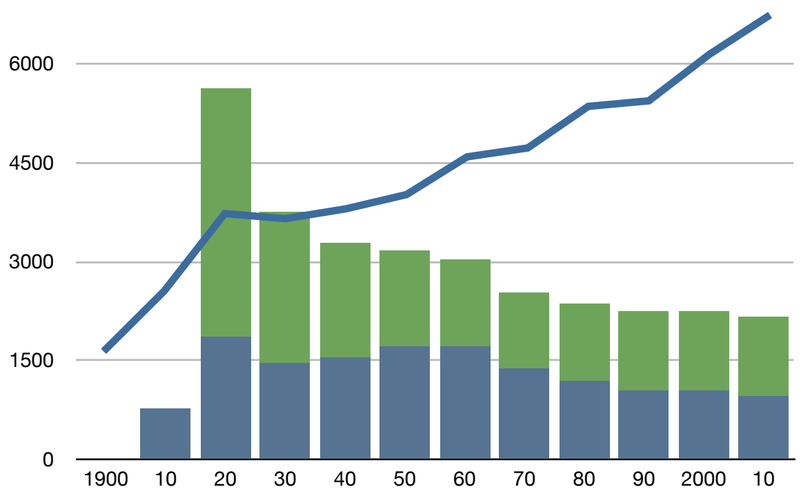

Montana
(andere schaal, zie ook plaat 13)

Wheatland County

waarvan **Harlowton**

Bevolkingsevolutie
Harlowton en Wheatland County
(geen cijfers voor 1910 voor het *County*,
dat pas in 1917 werd gecreëerd)
in perspectief gezet t.o.v. Montana
(andere schaal)

1919 : De lente en de zomer zijn uitzonderlijk droog.
In Wheatland County valt er in 1919 slechts
16 cm neerslag, waarvan 2 cm in de lente.
De wind blaast de diepverploegde, wortelloze
toplaag teelaarde weg.
De kranten, die voordien de *Dry Land Farming*
promootten, zijn opvallend stil.

Wheatland County start een
steunprogramma voor de landbouwers,
en het stadje Harlowton een
tewerkstellingsprogramma :

"FARMERS WANTED.
There is a great need for more men to work on the projects
in Harlowton being done under the direction of the city council.
Farmers who are looking for day-labor work should apply
to Mayor W. F. Jacobs for a job on the many city improvements
now in progress. Good wages are paid."

Talrijke landbouwers verkopen hun hoeve en grond,
maar de prijzen storten in.
"Everything was worthless when one homesteader
was as poor as all the others."

In 10 jaar tijd (**1920-1930**) verliest Wheatland County
een derde van zijn inwoners (van 5619 naar 3751).
Ook **Harlowton** verliest inwoners (van 1856 naar 1473).

"USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
1924 : *Indian Citizenship Act.* De wet erkent het Amerikaans staatsburgerschap van alle in de States geboren Indianen. Naar schatting twee derde van de Indianen hadden voordien al het Amerikaans staatsburgerschap, om de meest diverse redenen, die er vooral in bestonden zich als Amerikaanse burgers te gedragen : een huwelijk (van een Indiaanse vrouw met een Amerikaanse man), hun kinderen, het verlaten van de Indaanse stam (*Adopting Habits of Civilized Life*), de installatie als landbouwer, het engagement in de Eerste Wereldoorlog...	**1920** : Montana telt ongeveer 550.000 inwoners.	**1921-1932** : Aanleg van de *Going to the Sun Road* (80 km) door het Glacier National Park, naar ontwerpen van George Goodwin en Thomas Chalmers Vint.
	1930 : Montana telt ongeveer 540.000 inwoners.	
	1933 : Roosevelts New Deal. Een van de projecten van de *Public Works Administration* is de **Fort Peck Dam** op de Missouri River, in het noord-oosten van Montana. De waterkrachtcentrales hebben een nominaal vermogen van 185 megawatt. Ook in het Glacier National Park worden werken uitgevoerd.	Fort Peck Dam (1933-1940) 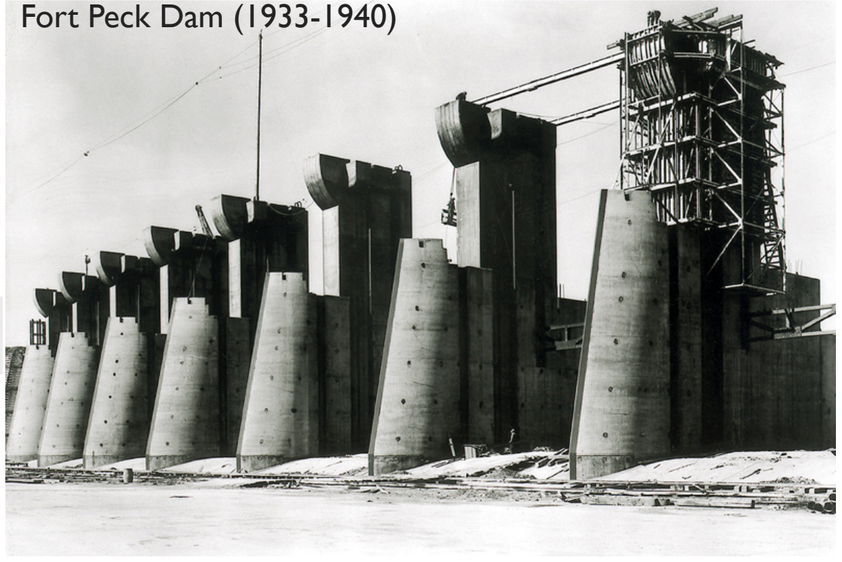
	1940 : Montana telt ongeveer 560.000 inwoners.	
	1940 : Jeannette Rankin wordt opnieuw tot afgevaardigde van Montana verkozen. In 1941, na de aanval op Pearl Harbour, is ze het enige Congress-lid dat de oorlogsverklaring aan Japan niet goedkeurt.	

"USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
	1941-1945 : Ook tijdens de Tweede Wereldoorlog is de oorlogsinspanning van Montana bijzonder hoog. Gewetensbezwaarden van andere staten worden naar Montana gestuurd om als parachutist bosbranden te bestrijden (*smokejumpers*).	
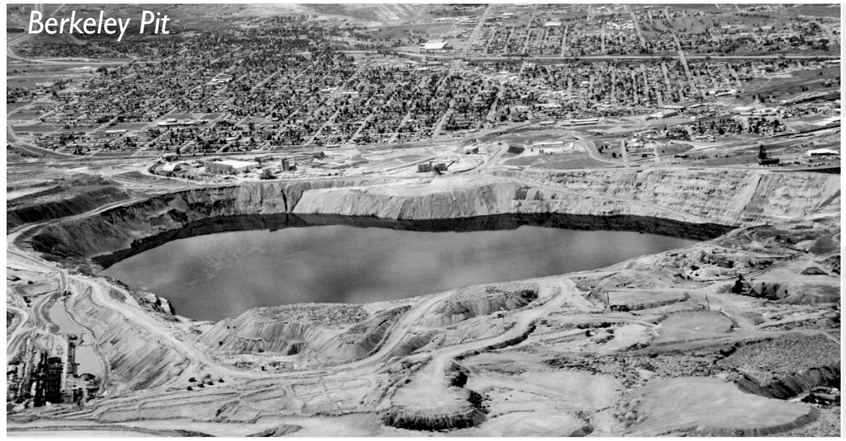 *Berkeley Pit*	**1940-1970** : Verziliting van de landbouwgrond. In sommige streken gaat tot 20% van het landbouwareaal verloren.	
	1950 : Montana telt ongeveer 590.000 inwoners.	**1955**: Het mijnbedrijf Anaconda in Butte, dat vooral ondergronds werkte, begint met dagbouw : de ***Berkeley Pit***.
	1968 : Nabij Wilsall worden de resten van een 13.000 jaar oud Indiaans graf gevonden: "*the Anzick site*" (naar de naam van de vinders). Het is de oudste begraafplaats in Noord-Amerika.	**1969** : Begin van grootschalige steenkoolontginning met dagbouw (*stripmining*) in Colstrip (Oost-Montana).
		1974 : Einde van de elektrische exploitatie van de Milwaukee Railroad tussen Harlowton en Avery.
1980 : *Comprehensive Environmental Response, Compensation, and Liability Act* (CERCLA), met het Superfund voor de opruiming van grote vervuilde industriesites.	**1980** : Einde van het goederenvervoer over de Milwaukee Railroad doorheen Montana. In **1981** legt de Milwaukee Road de boeken neer.	**1980** : Einde van de activiteiten van de Anaconda Copper Company in Montana, en dus ook in Butte, waar de ***Berkeley Pit*** gestaag vol vervuild water loopt.
1988 : Canada-United States Free Trade Agreement (voorloper van het bekende NAFTA van 1992, dat ook Mexico omvat).	**1988** : Het vrijhandelsverdrag tussen de USA en Canada brengt de economie van Montana zware klappen toe.	

"USA" en ruimer	Montana en buren	lokaal
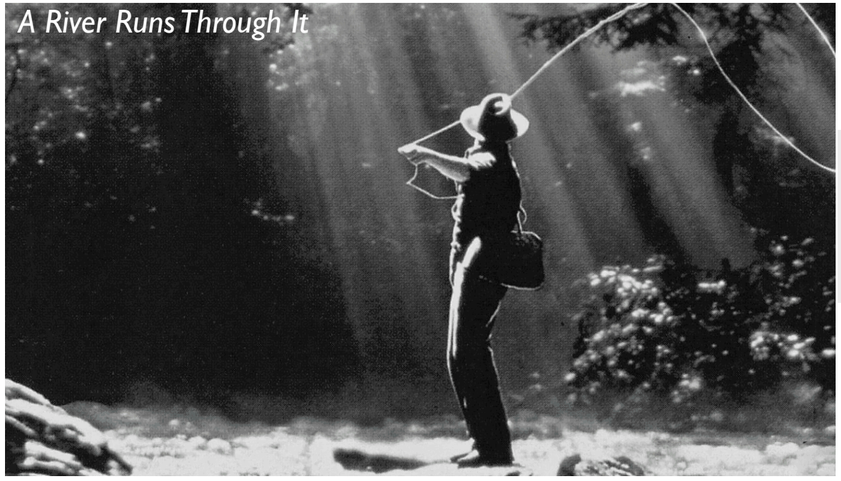 *A River Runs Through It*	**1993** : Robert Redfords Film ***"A River Runs Through It"*** bevordert toerisme en immigratie in Montana.	**2003** : Bosbranden vernielen 550 km² bos in *Glacier National Park*.
	2005 : Jared Diamond schrijft een indringend hoofdstuk over Montana in zijn boek "*Collapse : How Societies Choose to Fall or Succeed*".	**2003** : Bouw van een Indiaans monument op Little Bighorn Battlefield National Monument. (Het monument voor Custers *Last Stand* staat er al sinds 1881.)
	2010 : Montana telt ongeveer 990.000 inwoners, of 2,65 / km².	**2011** : Afbraak van de Milltown-dam op de Clark Fork River nabij Missoula, een essentieel element voor de zuivering van de zwaarvervuilde rivier.
	2015 : De universiteit van Saint-Louis (Missouri) verwijdert het standbeeld van priester Pieter-Jan De Smet dat voor de gebouwen stond, omdat het voor de Indianen vernederend wordt geacht. Het wordt naar het museum overgebracht.	***2016*** *: In het Caermersklooster in Gent loopt een tentoonstelling "Pieter-Jan De Smet en de Indiaanse tragedie". Er is een hemelsbreed verschil tussen het standbeeld in Saint-Louis, dat in 2015 werd weggehaald (een dominante priester met kruis, en nederige Indianen), en de foto die de tentoonstellingmakers kiezen (zie* ***1841****).*
13 december 2016 : President-Elect Donald Trump kondigt aan dat hij Ryan Zinke, afgevaardigde van Montana, zal aanstellen als Minister van Binnenlandse Zaken. Ryan Zinke is een sterk voorstander van de ontginning van fossiele brandstoffen op federale gronden. [☛]	Ongeveer één derde van het grondgebied van Montana is openbaar (vooral federaal) eigendom. Er zit veel steenkool, aardolie en aardgas in die bodem.	**28 november 2016** : Duizenden wilde ganzen sterven nadat ze zijn neergestreken op het vervuilde water van de *Berkeley Pit*, de gapende wonde van de mijnbouw in Butte.

Hoe ik de geschiedenis van Montana begrijp.
Twaalf — soms verrassende — besluiten.
Sommige elementen — zoals het Indiaanse land — komen in meerdere besluiten aan bod.

1.
De kolonisatie is niet, als een golf, van Oost naar West over het uitgestrekte continent gerold, tot ze de kust bereikte.

De befaamde "*frontier*" was geen grens. Ze was geen lijn. Zelfs geen kromme, grillige lijn. En nog minder een vooruitstuwende lijn, als een golf in de branding.
De kolonisatie van de westkust, en vooral van Californië, met de *Gold Rush* van 1848, is enkele decennia ouder dan de kolonisatie van de *Great Plains*, waartoe Montana behoort. In zekere zin is het de trek naar het westen, naar Californië, et nadien Oregon, *doorheen de Great Plains*, die de kolonisatie van die *Great Plains*, en Montana, op gang heeft gebracht.

2.
Ook in Montana gaf goud de aanzet tot de kolonisatie...

De pelsjagers en, na hen, de reizigers naar het Westen hadden behoefte aan paden — aan veilige paden — doorheen het binnenland, en aan versterkte plaatsen. Zoals Fort Benton op de Missouri (1846), of Hellgate, het latere Missoula, op de *Mullan Road*. Er waren ook missionarissen, bij de Indianen, zoals Pieter-Jan De Smet uit Dendermonde, in Saint-Mary's Mission (1841), en zeldzame landbouwers (1850), als colateraal effect van de meer zuidelijke *Oregon Trail*. Talrijk waren die eerste kolonisten niet, maar wel genoeg opdat iemand van hen goud zou vinden in Montana. Dat was in de *Castle Mountains* (1852).

Dat goud, en het zilver, het koper, het ijzer, heeft de kolonisatie van Montana op gang gebracht. Er ontstonden stadjes, en wegen, en een politieke structuur, en er kwam meer militaire aanwezigheid. Het vroegere "*Unorganized Territory, Indian Country, For Ever*" (1821) veranderde snel. De Indianen werden een bedreiging. Of juister : kwamen in de verdrukking. Opvallend : net als Californië, de *Golden State*, kreeg Montana, de *Treasure State*, in de eerste jaren na de ontdekking van goud (1854) een — weliswaar voorlopige — politieke structuur .

... en kwam de stedelijke revolutie vóór de landbouwrevolutie.

De veehouders en de schaapherders kwamen nadien (1870), — ná de mijnen — en ook de spoorwegen (1881), die niet tot doel hadden Montana te ontsluiten, maar een snelle toegang tot de Westkust zochten. Die spoorwegen zorgden voor een stedelijke revolutie (1900) — de spoorwegmaatschappijen verkochten grond, om hun schulden te verlichten —, en het zijn die steden en stadjes die op hun beurt, samen met de spoorwegen, een landbouwrevolutie hebben bewerkstelligd (1910). In die volgorde : de stedelijke revolutie kwam vóór de landbouwrevolutie.

De spoorwegen zochten reizigers en vrachten, en de stadjes zochten klanten — en belastingbetalers. Ze vormden een coalitie, die met de modernste middelen aan klantenwerving deed : de lokale kranten publiceerden enthousiasmerende artikels van *self-made* landbouwspecialisten (die door de spoorwegmaatschappijen werden betaald), en makelaars kochten en verkochten grond. Een lokale bank bezorgde het geld. Zo promootten de stedelingen de landbouw op de gronden waar de bizons nog maar net verdreven waren (1890).

3.
De economie van Montana was van meet af aan een open, op export gerichte economie.

De pelsen, het koper, het zilver en het goud, de runderen, de wol, het graan... ondanks de grote afstanden en de aanvankelijk moeilijke verbindingen produceerde Montana vooral goederen die men elders in Amerika behoefde, of in Europa. Die openheid gold ook de invoer. De eerste schapen kwamen uit Californië, en runderen uit Oregon. De postkoetsen, die de moeilijke wegen van Montana bereden, werden in New England gebouwd, in New Hampshire en Vermont, meer dan 3000 km ver. In hout en ijzer, en met leren riemen, materialen die men in Montana in overvloed vond.

De uitzondering op die exportgerichte economie waren de stadjes en steden. Die leefden immers van de plaatselijke vraag. Hun aandrang, hun initiatieven om landbouwers aan te trekken, *homesteaders*, kolonisten op het oude Indianenland, kwam niet voort uit behoefte aan voedsel, maar uit de vraag naar klandizie voor de stations en de treinen, voor de banken, de kranten, de bars, de winkels, de bordelen en de makelaars, en voor het ambtelijk en juridisch apparaat.

4.
De economie van Montana was vaak sterk productspecifiek.

Productspecifiek ? (Bestaat er een adjectief voor *economische monocultuur ? Gespecialiseerd* kan je moeilijk zeggen, want dat verwijst ook naar expertise, en uitmuntendheid.)
Het fenomeen kan met de jongheid en de relatieve leegte van het land te maken hebben. Althans als je het in blank perspectief beschouwt, want voor de Indianen was het land noch jong, noch leeg.

De economische geschiedenis van Montana lijkt wel een opeenvolging van "*Gold Rushes*", die als een heidebrand over de prairie jagen. De talrijke spookstadjes zijn er vandaag de getuigen van, maar ook de steden die na een spectaculaire en optimistische start een langzame teleurgang kenden.

Vooral de landbouw en veeteelt in de *Great Plains* lijkt door het fenomeen getroffen. In Musselshell Valley was runderteelt zo'n dertig jaar lang de belangrijkste, bijna de enige activiteit — ergens tussen 1875 en 1905, met een hoogtepunt omstreeks 1885. Vleesrunderen, die men op de eindeloze prairie liet grazen, en tweemaal per jaar in *roundups* verzamelde. [Met *cowboys* op paarden, dat beeld hebben we wel.] Vleesrunderen, die naar Chicago, of verder nog, naar het oosten werden vervoerd. De schaapherders waren, met enige jaren verschil, hun enige concurrent op de *open range*. Wol, die ook naar het Oosten vertrok, vooral Boston in dit geval.
Enkele alerte waarnemers vroegen zich af, of het niet goed zou zijn, ook wat aan landbouw te doen, met granen en gras.
Omstreeks 1905 kwam de omslag. De prijzen voor runderen en voor wol kelderden, en *Dry Land Farming* kwam uit Dakota overgewaaid. De stadjes zagen hun kans om veel sneller te groeien. Landbouw is immers arbeidsintensiever dan de extensieve veehouderie. Meer landbouwers op het land, met meer noden, is meer geld voor de stad. In enkele jaren tijd werd Musselshell een van de belangrijkste producenten van graan in Montana, en Montana in de States.
Enkele alerte waarnemers vroegen zich af... of diversificatie niet wenselijk was, met wat melkvee en varkens.

➤

Het was de relatief hoge regenval, die jaren, die de massale *Dry Farming* van granen mogelijk heeft gemaakt. Maar vanaf 1919 begon de droogte, en stortte de zo veelbelovende activiteit weer in. Boeren verlieten hun hoeve, en verlieten de streek. Ook de stadjes krimpten.

Landbouw en veeteelt zijn echter niet de enige "*Gold Rushes*", of "*heidebranden*", in Montana geweest.
Fort Benton werd omstreeks 1860 een belangrijke handelsplaats, "*the Birthplace of Montana*", waar de bevaarbare Missouri stopte, en de *Mullan Road* over land begon. Een kwarteeuw later, in 1887, herschikten de spoorwegen de kaarten. Fort Benton verloor zijn haven, zijn overslagplaats en zijn reizigers. En twee derde van zijn inwoners. Vandaag telt Fort Benton minder bewoners dan het er in 1890 had (1460 tegenover 1620).
In Butte startte de ondergrondse mijnbouw in 1882. In 1955 werd er op dagbouw overgestapt, en een immense put gegraven, de *Berkeley Pit*. Al een kwarteeuw later, in 1979, werd die ontginning gestaakt. Maar de gapende put, vol smerig water, die is er nog steeds.

5.
De schade van gisteren is nog niet hersteld, of er wordt al nieuwe toegebracht.

6.
Ons beeld van het Wilde Westen, of op zijn minst van het Montana van de negentiende eeuw, is onjuist.

Cowboys en Indianen, we weten het wel. En paarden, runderen, huifkarren, postkoetsen — *stagecoaches* — en treinen. En kleine stadjes, met een saloon. Dat is zowat ons beeld van het Wilde Westen. Uit de film.

Blijkens de geschiedenis, niet alleen van Montana, maar ook van de andere staten, ontbreken daarin op zijn minst twee fenomenen, twee soorten mensen, die in het Wilde Westen massaal aanwezig waren. Allicht zijn ze minder ciné-geniek dan de snelle ruiters te paard : mijnwerkers — in de strijd om concessies zijn er alicht meer doden gevallen dan om vee — en schaapherders — *sheepherders*. Kan je je een *Western* inbeelden, waarin de held met zijn schapen over de prairie trekt ? Toch is het gebeurd, en waren er *Sheep* en *Fence Cutting Wars*. Omtrent de toegang tot grond.

7.
Ook voor de Indianen ging plots alles snel.

Omzeggens twee eeuwen heeft het geduurd, vooraleer de Indianen in Montana paarden gingen houden en berijden, en ze gebruiken voor oorlog en jacht. Twee eeuwen na de *herintroductie* van paarden in Amerika, begin zestiende eeuw, door de Spaanse kolonisten in Florida. [*Herintroductie*, want 10 tot 12.000 jaar geleden waren er ook al paarden in Amerika, die toen wellicht door de Indianen zijn uitgeroeid.]

Twee eeuwen, dat is behoorlijk lang, maar het bezit van paarden heeft het leven van de Indianen ingrijpend veranderd. Jagen werd makkelijker, oorlog voeren ook. En reizen, als nomaden. Voortaan konden Indianen ook makkelijk méér bezittingen vervoeren — en dus ook houden — dan met een kleine hondenslee (een "*travois*") mogelijk was. De traditionele maatschappelijke structuur, waarin iedereen even arm was, en op kwaliteiten als moed of behendigheid werd beoordeeld, kwam onder druk van materieel bezit, van goederen, en van paarden.
Ook zonder de oorlogen met de blanke kolonisten, en zonder de uitroeiing van de bizons door diezelfde kolonisten, was de Indiaanse samenleving haar stabiliteit kwijt. Ook zonder de blanken — maar mét hun paarden — zouden de Indianen niet lang meer dezelfde zijn.

8.
Zelfbeschikkingsrecht, een liberale democratie, en geld om conflicten op te lossen.

Uit de verhalen van de stadjes, maar ook van de veehouders en hun *roundups*, blijkt de capaciteit van de Amerikanen om zichzelf te organiseren. De kolonisten kwamen uit verschillende streken, spraken verschillende talen (en baden wellicht tot verschillende goden), maar in de kortste keren creëerden ze politieke en maatschappelijke structuren, ambten, financieringsmechanismen en verkiezingen. En ook bedrijven.

Allicht zijn de Amerikanen *self-made men (and women)* — zoals ze graag beweren —, maar ze zijn vooral *self made communities*, daarin geholpen door een democratische en institutionele instrumentendoos, in de achttiende eeuw in de oostelijke kolonies samengesteld, en nadien steeds weer toegepast.

Maar ook aangepast en verrijkt : het naburige Wyoming was in 1869 de eerste Amerikaanse staat (toen nog een *Territory*) om het stemrecht voor vrouwen in zijn grondwet in te schrijven. De jonge westelijke staten en territoria volgden eerst — Montana in 1914 —, vroeger dan de toch ervaren democratieën uit het oosten, of het oude Europa.

Drie — heel uiteenlopende — voorbeelden van het zelf-organisatie-talent.

- In 1872 installeerden de eerste veehouders zich in de Musselshell Valley. Al in 1876 hielden ze tweemaal 's jaars gezamenlijke *roundups* om het vee samen te drijven, voor het brandmerken van de kalveren, en voor de verkoop. Alhoewel ze mijlen van elkaar woonden. Zo'n *roundup* was trouwens een bijzonder complex bedrijf.
- In 1908 creëerden een vijftigtal bewoners van Harlowton (dat toen geen vierhonderd inwoners telde) de *Harlowton Boosters Club*, om hun stadje tot ver buiten de grenzen van Montana te promoten. Ook de plaatselijke bank werd omgevormd.
- Van 1902 tot 1917 ijverden diezelfde bewoners van Harlowton met petities, krantenartikels en lobbyisten bij de statelijke overheid van Montana om een nieuw *County* op te richten — met Harlowton als hoofdstad. Er kwamen talrijke verkiezingen en petities aan te pas, om de burgers van de andere stadjes et dorpen mee te krijgen — al dachten andere stadjes óók aan een eigen *County*.

Opvallend daarbij is de capaciteit om politieke problemen met geld op te lossen — en daar ook voor uit te komen. Om de discussie omtrent *Counties* in goede banen te leiden, bepaalde het statelijk parlement van Montana niet alleen democratische, maar ook financiële vereisten : een nieuw *County* moest niet alleen de handtekeningen van de helft (!)van zijn toekomstige inwoners verzamelen, het moest ook een belastbare waarde van minstens vier miljoen dollar hebben ("*assessed valuation*") — dat als onderpand voor openbare leningen kon gelden. [Ook voor de "achter-blijvende" *Counties*, die elk een stuk van hun grondgebied zouden verliezen, waren er normen, met een minimale belastbare waarde van vijf miljoen dollar.]

Toen ik enkele jaren geleden Vermont bezocht, was ik verrast door de eigen geschiedenis van deze kleine staat — en de korte oorlog met New York. Na de gevechten werd het conflict tussen de twee in de kortste keren financieel geregeld, en kon het eerst onafhankelijke Vermont (1777) al in 1791 de veertiende van de Verenigde Staten worden.

➤

➤

Andere financiële regelingen zijn wellicht beter bekend : de *Louisiana Purchase* met Frankrijk, in 1803, of Alaska, met de Russen, in 1867. Maar er was ook de *Gadsden Purchase* met Mexico, in 1853, omdat die strook land (zo'n 77.000 km²) de beste kansen bood voor de bouw van de eerste trans-continentale spoorweg, waaraan toen werd gedacht.
[Uiteindelijk werd een noordelijker, centraler tracé gekozen, langs de *Platte River*. De *Southern Pacific* kwam er pas in 1881-1883.]

Tegenvoorbeelden zijn er echter ook : niet alle conflicten konden financieel worden opgelost. Er werd wel eens een oorlogje gevoerd om de keuze van een county-hoofdstad, of om een grens. Ook het allerbelangrijkste conflict in de Amerikaanse geschiedenis werd niet uitgekocht, maar uitgevochten: de Secessie-oorlog (1861-1865), omwille van de slavernij in de zuidelijke staten.
Het bijzondere van dat conflict blijkt misschien uit het feit dat de Verenigde Staten de "*onteigende*" slavenhouders niét hebben vergoed (behalve in Washington DC). Talrijke Europese en Zuid-Amerikaanse landen hebben dat wel gedaan.

9.
Overheid en bedrijven trekken aan één zeel : een traditie van overheidsinmenging in de economie — en van bedrijven in het beleid.

Europeanen vergeten snel dat de Verenigde Staten een sterke traditie van overheidsingrijpen hebben in de economie. [Het bedrijfsingrijpen in het beleid is allicht beter bekend.]

Het was immers de federale regering die in 1853 de voorbereidende studies startte om transcontinentale spoorlijnen te bouwen. Het was ook de federale regering die de aanleg van spoorwegen subsidieerde (van 16.000 tot 32.000 $ per mijl, naargelang het relief — wat soms tot overtollige kilometers leidde), en het waren de federale en statelijke overheden die de private kandidaat spoorweg-maatschappijen gronden schonken, niet alleen om sporen te leggen, of stations te bouwen, maar om te verkavelen, als landbouwgrond, of voor de bouw van nieuwe stadjes en steden (naar schatting ging het voor de eerste continentale spoorweg om zo'n 725.000 km², een oppervlakte groter dan Frankrijk of Texas).

Die uitgestrekte gronden dienden ook als onderpand, om in Europa fondsen te werven — eeuwenlang hadden ze de Indianen toebehoord. Het schenken van (in essentie Indiaanse) grond was een beproefde methode om projecten te financieren. De Verenigde Staten tellen vandaag een honderdtal openbare en private universiteiten die hun oprichting aan een federale *Land Grant* te danken hebben. Eén van hen is de in 1893 opgerichte *Montana State University* in Bozeman. De bekendste private universiteit die dankzij een *Land Grant* werd opgericht, is het *Massachusetts Institute of Technology*, of M.I.T., in Cambridge, bij Boston.

De (lokale) staatsbanken en grondagentschappen, de voor-schotten voor noodlijdende landbouwers die het zaaigoed niet konden betalen, de prijsondersteunende mechanismen (bijvoorbeeld voor wol) en de tewerkstellingsprogramma's (lokaal, zoals in 1919 in Harlowton, na het mislukken van de oogsten, of nationaal, zoals Roosevelts *Public Works Administration* in 1933) zijn evenveel voorbeelden van het overheidsingrijpen in de economie.
De markteconomie heeft een *exoskelet* — of zijn het *exospieren* ? — waarzonder ze niet loopt.

➤

➤

Andersom kregen de economische verwezenlijkingen in Amerika vaak snel een politieke, democratische aan- of invulling. De "*Gold Rush*" werd snel een staat (Californië, 1850), of op zijn minst een territorium (Montana, 1864).
Ook lokaler : aan elk spoorwegstation ontstond een stadje (Harlowton, Hedgesville, Judith Gap, Square But, Geraldine, en zovele andere). Correcter : zorgde de spoorwegmaatschappij dat er een stadje kwam — het waren haar ingenieurs die de straten trokken en de gronden verkochten. Die spoorwegstadjes kregen in de kortste keren een zelfstandige, politieke structuur : een lokaal bestuur, lokale politie, een lokale rechtbank, een lokale school, lokale belastingen en lokale verkiezingen.

Vrije verkiezingen voor vrije mensen.
Het Westen was niet zo wild als vaak wordt beweerd.

Daarmee verschilde de Amerikaanse interne kolonisatie — althans van *dat stuk van Amerika* — van andere kolonisatiemodellen, met feodale systemen, gelaagde maatschappelijke structuren, concessies, of slaven (zoals de zuidelijke *States*).
Het mag daarom niet verwonderen dat in Amerikaanse ogen de vrije markt en de liberale democratie (en het privaateigendom van grond) onafscheidelijk met elkaar verbonden zijn. Dat de een niet zonder de ander kan. Of zelfs : *dat de een de ander is*.

10.
De slavernij als spanningsveld, ook waar er geen slaven zijn.

De *secessie-oorlog* (een afscheidingsoorlog, veelal *burgeroorlog* genoemd, mijns inziens onterecht, want het waren statelijke legers die met elkaar streden) was veruit het zwaarste conflict dat de Verenigde Staten in iets meer dan twee eeuwen hebben doorstaan. Alleen al het feit dat ze die oorlog hebben overleefd mag een wonder heten.

Montana is nooit een slavengebied geweest. Al waren er, occasioneel, ook slaven aanwezig : de slaaf York vergezelde zijn eigenaar William Clark in de *Lewis-&-Clark*-expeditie naar de Pacifische Kust van 1804 tot 1806. Toch is de slavernij-kwestie ook voor Montana belangrijk geweest, en niet alleen omwille van de Secessie-oorlog.
Al in 1803 had de slavenkwestie kunnen meespelen, maar heeft ze dat uiteindelijk niet gedaan. De noordelijke staten waren aanvankelijk niet erg enthousiast over de *Louisiana Purchase* (twee miljoen vierkante kilometer land, met daarin het grootste deel van het latere Montana), omwille van de prijs (15 miljoen dollar, via *Londense* bankiers aan Frankrijk betaald!), maar meer nog omwille van de in Louisiana heersende slavernij, en de vrees voor een uitbreiding van het fenomeen naar andere staten.

De verhouding tussen vrije staten (zonder slaven) en onvrije staten (met slaven) heeft decennia lang de Amerikaanse binnenlandse politiek, en het al dan niet erkennen van nieuwe staten beheerst. (Elke nieuwe staat krijgt immers twee vertegenwoordigers in de Amerikaanse Senaat.)

Ook het door de federale overheid in Montana geplande kolonisatiemodel met *homesteaders* was een antwoord op de vrees voor territoriale uitbreiding van de slavernij. "*Eén boerderij is één bedrijf is één gezin*" was het basisprincipe van de opeenvolgende *Homestead Acts*. Een principe dat ook de Indianen werd opgelegd. Tot hun schade.

Er bestaat een merkwaardige parallel tussen de erkenning van de althans formele rechten van de zwarte Amerikanen, in de jaren 1860 tot 1870, en de miskenning van de vooral collectieve rechten van de Indianen in diezelfde periode. Abraham Lincoln (president van 1861 tot 1865) wordt geroemd omwille van de afschaffing van de slavernij. De Indianen, echter, heeft hij met harde hand bestreden.

11.
Gestolen vee en gestolen land : heling als motor voor economische groei.

Indianen leefden van bizons.
Cowboys — blanken — leefden van runderen.
(Oude) bizons en (nieuwe) runderen graasden op dezelfde prairie.
De bizons waren van niemand, of ze waren van iedereen.
De runderen waren van de veehouders, die ze brandmerkten, en in *roundups* verzamelden.
Wanneer de blanken de bizons doodden, was dat hun recht.
Wanneer de Indianen de runderen namen, omdat er geen bizons meer waren, was het diefstal.
De blanken schreven de wet, die het doden van bizons tot een recht, en het vangen van runderen tot misdaad maakte.
De blanke wet maakte de Indianen tot misdadigers, die vervolgd en gestraft moesten worden.
Terwijl ze niets anders deden, dan wat ze altijd al gedaan hadden, het vangen van dieren op de prairie, om in hun levensonderonhoud te voorzien.
Dát is de kracht van de (blanke) wet.

De vergelijking met een andere *roundup* dringt zich op. Niet de *roundups* van de *cowboys*, en evenmin het stadje *Roundup*, in de Musselshell, dat aan die *roundups* zijn naam te danken heeft, maar de *Roundup* van Monsanto. En van daar naar de gebrevetteerde en steriele granen. Wat ooit een gezamenlijk *erfgoed* was, dat de boeren nooit juridisch beschermd hebben — waarom zouden ze ? — is vandaag het eigendom van een bedrijf, wordt door de wet beschermd, en door de boeren, de vroegere eigenaars, duur betaald.
Ook dát is de kracht van de wet.

De Indianen verloren niet alleen hun dieren, ze verloren ook hun land. Land dat door de federale overheid in beslag genomen was — en opnieuw was er een blanke wet die recht schreef wat krom was — om nadien aan veehouders, landbouwers, spoorwegmaatschappijen, mijnbedrijven... te worden geschonken, of voor een zacht prijsje verkocht. Land dat de spoorwegmaatschappijen als onderpand hebben gebruikt, om In Europa kapitalen te werven. De snelle groei van de Amerikaanse economie in de negentiende eeuw is op de plundering van Indiaans erfgoed gebouwd.

De Amerikanen hebben hun land helemaal zelf gebouwd — en met gestolen goed de kosten betaald.
Heling als motor voor groei.

"We get twitted now and then on how we made this country. Well, we took the whole business, of course. It's not just that corner that we took from Mexico. When we got it all together, we got a very shapely country — the best continental cut in all the world, between the two oceans and in the right temperature zone."

(Robert Lee Frost, 1874-1963 —
het citaat zelf heb ik niet kunnen dateren)

12.
Maar de Indianen, die begrijp ik niet.

Hoe meer ik lees, over de Indianen in de negentiende eeuw, hoe minder ik hen begrijp. Let wel : *onbegrijpelijk* is niet *onredelijk*. Het zijn gewoon andere redenen, die ik niet ken, die ik niet begrijp. Ondanks wat ik over de Indianen schreef — zoals hierboven, punt 7 : "*Ook voor de Indianen ging plots alles snel*" —, en ondanks de woorden die ik Winnetou in de mond heb gelegd, begrijp ik hen niet. Het waren trouwens *mijn* woorden, zoals Winnetou zei ("*Reizen zonder Geert*").

Er is ook zo weinig naar buiten gekomen, hoe de Indianen dachten. Zelfs hoe ze leefden blijft mij oppervlakkig gekend. Hoe verhielden de individuen zich tot de groep ? Vonden ze bescherming ? Ondervonden ze dwang ? Welke vrijheid — versta : welke beslissingsmacht — werd hen gelaten ?

De Indianen stonden onder zware druk, vanwege de blanken. Hoe hebben ze dat beleefd ? Sommigen hebben hun stam verlaten. Hoe ging dat in zijn werk ? En : hebben ze lang gedebatteerd, voor ze ten strijde trokken, om zich te verweren tegen de blanke dwang ? Een enkele keer krijg je een spleetje informatie, wanneer Chief Joseph van de Nez Percés Indianen bij zijn overgave verklaart : "*I am tired of fighting. (...) It is the young men now who say 'yes' or 'no'.*" Ik vermoed dat er discussie was, en dat de "*young men*" voor de overgave hebben gepleit. En dan ?

Hoe werd de *Allotment Act* ervaren, die individuele landbouw en veeteelt beoogde ? Zijn er Indianenstammen, die overwogen hebben, net als de *cowboys*, een veestapel op de prairie te zetten, als collectief privé-bezit ? Geen bizons, nee, want die zijn te sterk en te snel om in *corrals* (kralen) te worden ondergebracht, maar runderen, als *mavericks* gevangen, of op de markt gekocht. [*Mavericks* zijn kalveren die samen met hun moederkoe aan de jaarlijkse *roundups* zijn ontsnapt, en zonder brandmerk volwassen worden. Net als de bizons hoorden de *mavericks* aan wie ze vangen kon.]
Welke remmingen en drijfveren bestonden in de Indiaanse samenleving, welke houding omtrent dieren, welke houding omtrent werk ?
De Indiaanse cultuur blijft voor mij een gesloten boek.